

Організаційні і медико-економічні аспекти соціальної реабілітації

**З.М. Прокопчук, ст. викл., Є.В. Миценко, ст. викл.,
Є.О. Зозуля, В.О. Шпильова, ст.
ВНЗ КІРоЛ «Україна»**

Актуальність теми. В наш час ця тема є актуальною, тому що соціокультурна трансформація сучасного українського суспільства тісно пов'язана з розширенням сфери соціальної політики, одним із пріоритетів якої є забезпечення повноцінного функціонування суспільства, яке неможливе без створення умов для самореалізації кожної окремої людини. Метою статті є аналіз теоретико-практичних підходів до визначення сутнісних характеристик процесу соціальної реабілітації, враховуючи міжнародний та вітчизняний досвід.

Об'єктом дослідження стають різноманітні групи населення, що потребують специфічних підходів та методів роботи.

Виклад основного матеріалу. Поняття соціальної реабілітації неодноразово торкалися у своїх працях такі відомі дослідники та науковці як Г. Беккер, П. Бергер, І. Гофман, Н. Васильєва, Е. Дюркгейм, Т. Лукман, Т. Парсонс, В. Сайфулін, П. Сорокін, Т. Черняєва, А. Шевцов, П. Штомпка та ін. Відповідно у сучасній науці існує кілька підходів до розуміння вищезгаданого поняття [2, с. 323].

Практичні аспекти соціальної реабілітації. Варто зазначити, що окрім теоретичних підходів до визначення сутності соціальної реабілітації, поняття про соціальну реабілітацію формувалося і в ході практичної реалізації цього процесу. Виникнення такого процесу на практиці пов'язано із розвитком надання соціальних послуг у США, де основна мета реабілітації розумілася як інтеграція людей у суспільство. Проблеми соціальної реабілітації на індивідуальному рівні торкалися, насамперед, питань дискримінації та влади [1, с. 672].

Щодо формального визначення поняття, то воно сформувалося значно пізніше і зазнало суттєвих змін у часі. Організація заходів у царині реабілітації у міжнародному масштабі розпочалася 1958 роки, коли відбулося перше засідання експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) з медичної реабілітації. У 1960 році було організаційно оформлене Міжнародне товариство з реабілітації інвалідів, що є членом ВООЗ і сьогодні працює в тісному контакті з Організацією об'єднаних націй (ООН), Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) і Міжнародним робітничим бюро (МРБ). У визначенні ВООЗ передбачалося, що сутність соціальної реабілітації полягає в тому, щоб «не лише повернути людину до її попереднього стану, але й розвивати її фізичні та психологічні функції до оптимального рівня. Таким чином, спочатку брався до уваги лише медичний аспект. Очевидно, що такий підхід до реабілітації застосовувався у роботі з людьми з особливими потребами і досі широко розповсюджений у світі [2, с. 60].

Інші елементи соціальної реабілітації пропонує російська дослідниця Черняєва Т., що описує їх на прикладі роботи з «нетиповими» дітьми (діти, які є або обдарованими, або мають функціональні порушення). До таких складових належать: нормалізація (менстрімінг), включення (інклюзія), інтерація. При цьому під поняттям нормалізації мається на увазі співвідношення з нормою, загальноприйнятою соціальною моделлю, основним напрямом життєдіяльності суспільства. Включення тісно пов'язане з теорією сімейних систем та програмами раннього втручання. Передбачається, що саме сім'я є

головним ресурсом абілітації та реабілітації людини. Соціальна інтеграція передбачає готовність соціальних інститутів. Мається на увазі, що будь-яка людина вважається цінністю, а соціум створює умови, в яких індивідуальні особливості кожної людини можуть максимально розвиватися та проявлятися. Тобто, йдеться про використання соціальних ресурсів, що сприяє реалізації важливого принципу соціальної роботи та соціальної політики – розширення можливостей особи та її сім'ї [3, с. 478].

Насамкінець варто звернутися до ситуації, що склалася із соціальною реабілітацією в Україні. Сьогодні ми можемо говорити про розвиток соціальної реабілітації для різних груп населення, а саме: для людей з особливими потребами; людей, що повернулися з місць позбавлення волі; наркозалежних осіб; а також про соціальну реабілітацію дітей та молоді тощо. До того ж, виділяються і різні форми соціальної реабілітації, зокрема рання соціальна реабілітація, комплексна реабілітація і т. д. Але проблемним аспектом залишається визначення напрямків подальшого розвитку цього процесу, співвідношення його складових тощо. Оскільки суспільство зазнає трансформації у процесі свого розвитку, відповідно змінюються і підходи до соціальної реабілітації окремих груп населення. Як наслідок, методи і форми соціальної реабілітації перебувають на етапі свого становлення, що підтверджується виданням численних нормативно-правових актів зі згаданої проблематики, посиленням роботи державних інституцій та недержавних організацій, створенням мережі центрів медико-соціальної реабілітації тощо [4, с. 60].

В Україні найбільш активно розвивається соціальна реабілітація дітей з особливими потребами (за законодавством – дітей-інвалідів). Так, в країні протягом тривалого часу формується державна система соціальної підтримки таких дітей, яка організаційно розподілилася між Міністерством освіти і науки України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством праці та соціальної політики України, Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту. Правові засади задоволення особливих потреб дітей з обмеженими фізичними та психічними можливостями у соціальному захисті, навчанні, лікуванні, соціальній опіці та громадській діяльності відображені у численних нормативно-правових актах [5, с. 44].

До того ж, у державі розпочато створення системи ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Зокрема, з 1994 року така робота здійснюється в Миколаївській області, де організовано і діють 16 центрів ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів [6, с. 462-467].

Висновки. Таким чином, практичний досвід соціальної реабілітації показує, що в роботі з різними групами клієнтів з різними проблемами акцент має робитися на різних аспектах соціальної реабілітації. Аналіз теоретичного доробку щодо сутності реабілітаційного процесу та практики соціальної реабілітації показав, що між ними існує тісний взаємозв'язок. Зокрема, теорія пояснює проблему та вказує на результат, якого потрібно досягти, а практика визначає, яким чином це можна зробити за існуючих суспільних умов. Теоретичні концепції розширюють можливості практичної соціальної роботи з окремими групами клієнтів, даючи для цього теоретичне обґрунтування проблеми, особливостей соціальної групи тощо. Хоча існують і певні розбіжності: теоретики, наприклад, більше схиляються до визначення індивідуального аспекту, наголошують на взаємодії окремої особи та суспільства, а практика показує значимість суспільних змін, а саме готовність соціальних інститутів до інтеграції реабілітованих осіб, відновлення соціального статусу особистості, зміну існуючих суспільних цінностей тощо. Але, безумовно, лише поєднання теоретичних та практичних підходів може дати цілісне уявлення про соціальну реабілітацію, її основні складові та поняття [7, с. 213].

Підсумовуючи, можна визначити, що соціальна реабілітація є процесом, що має на меті відновлення важливих функцій життєдіяльності людини і суспільства через соціалізацію та адаптацію до існуючих соціальних умов, інтеграцію та реінтеграцію

людини у суспільство та їх взаємовплив, розвиток людського капіталу та зміну існуючих суспільних стереотипів. При цьому використовується комплекс або система заходів медичної, психологічної, трудової, технічної, педагогічної, освітньої та соціальної реабілітації. До того ж, соціальна реабілітація повинна вирішувати проблеми на індивідуальному, сімейному, суспільному рівнях.

Список літератури

1. Беккер Г.С. Человеческое поведение: экономический подход (избранные труды по экономической теории). - М.: Высшая школа, 2002. – 672 с.
2. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. – М.: «Медиум», 2007. – 323 с.
3. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» від 21.06.2006 р. № 2558-III // Відомості Верховної Ради, 2008. - № 42. – С. 213.
4. Ковалієнко Н.В. Динамічні аспекти соціальної стратифікації: специфіка соціальної мобільності // Український соціум. – К.: 2007. - №1 (18). – С. 7-16.
5. Парсонс Т. Понятие общества: компоненты и их взаимоотношения // Американская социологическая мысль. - М.- 2005. - С. 494-526.
6. Парсонс Т. Система координат действия и общая теория систем действия: культура, личность и место социальных систем // Американская социологическая мысль. - М.- 2006. – С. 462-478.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2000 р. № 1545 «Про схвалення Концепції ранньої соціальної реабілітації дітей-інвалідів» // Офіційний вісник України, 2006. - № 42. – С. 60.

Мотивація як чинник відповідальності школярів за результатами фізкультурної діяльності

Я.В. Радіонов, викл.

Державна льотна академія України

З'ясувати психолого-педагогічну сутність відповідальності як якості особистості можна лише на основі наукового уявлення про відповідальність як складний соціальний процес відносин між людьми, з характерною для них взаємозалежністю в сумісній суспільно-значущій діяльності. У філософському словнику відповідальність є категорія етики й права, яка відображає особливі соціальні й морально-правові відносини особистості з суспільством, що характеризується виконанням свого морального обов'язку й дотриманням правових норм. Для формування відповідальності учнів вчителі фізичного виховання повинні добре розуміти, як відбувається процес її формування, що ми маємо на увазі під терміном відповідальність за результати власної фізкультурної діяльності, оволодіти методикою її формування.

Проведене нами опитування серед учнів дозволяє виявити найсильніші мотиви, які спонукали учнів до відповідальності. Респонденти оцінювали визначені мотиви за 7-бальною шкалою. Розподіл відповідей наведений у таблиці 1.

На основі аналізу таблиці 1 можна зробити висновки, що найсильнішими мотивами, які спонукали учнів до відповідального ставлення до фізкультурної діяльності, виявились: прагнення не підвести товаришів ($M = 5,43$), почуття обов'язку ($M = 5,12$). Вказані мотиви за своєю суспільною значущістю є широкими соціальними й